

Zpráva o činnosti Archivu Národního technického muzea v Praze za rok 2022

Sídlo archivu a kontakty: Kostelní 42, 170 78 Praha 7

tel. +420 220 399 196, fax. +420 220 399 200,

archiv@ntm.cz, <http://www.ntm.cz/archiv-knihovna/archiv-ntm>

Zřizovatel: Ministerstvo kultury ČR, zřizovací listina č. j. 17476/2000 z 27. 12. 2000 ve znění rozhodnutí ministryně kultury č. 3/2013 ze dne 20. 6. 2013.

Zařazení v organizační struktuře instituce: Národní technické muzeum –odbor archivních, knihovních a informačních zdrojů – oddělení Archiv Národního technického muzea

Akreditovaný specializovaný archiv podle zákona č. 499/2004 Sb., § 80, odst. 4 (akreditace potvrzena ředitelem OASS MV ČR dne 2. 12. 2008, č. j. MV-70447-4/AS-2008).

Výroční zpráva Archivu Národního technického muzea za rok 2022 byla vyhotovena na základě odst. 1 a 2 § 62 zákona č. 499/2004 Sb., o archivnictví a spisové službě a o změně některých zákonů, ve znění pozdějších předpisů. Zpráva byla rovněž vyhotovena v souladu s metodickým návodem odboru archivní správy Ministerstva vnitra (č.j. AS-366/1-2005) ze dne 24. února 2005 - metodika zpracování výročních zpráv specializovaných, bezpečnostních a soukromých archivů.

I. Personální obsazení archivu NTM k 31. 12. 2022

vedoucí oddělení:

PhDr. Zdeněk Vácha (1,0 úvazku), současně jako ředitel odboru archivních, knihovních a informačních zdrojů

pracovníci:

Bc. Helena Cedlová (1,0 úvazku) (projekt DKRVO)

Mgr. Filip Keller (1,0 úvazku, zástup za PhDr. Romanu Petrunčíkovou po dobu mateřské dovolené) do 30. 4. 2022, místo dále neobsazeno

Mgr. Kateřina Lounová (0,8 úvazku)

Mgr. Zuzana Nedbalová (1,0 úvazku, od 1. 9. 2022 návrat z funkce vedoucí odd. digitalizace, na své místo, které bylo po dobu jejího pověření od 1. 1. 2019 neobsazeno)

Mgr. Jaromír Patočka, PhD. (0,8 úvazku)

Martin Ulrich (1,0 úvazku)

II. Celkové množství uložených archiválií

V Archivu NTM je k 31. 12. 2022 evidováno celkem 606 archivních souborů v celkové metráži 2355,81 bm; nezpracovaná část (346 archivních souborů) tvoří

2086,20 bm (88,56%), zpracovaná (161 archivní soubory, dalších 106 souborů je částečně zpracováno) 269,61 bm (11,44%), z toho inventarizovaná (46 archivních souborů) 36,32 bm (1,56%, resp. 13,47% ze zpracované části). Všechny archivní soubory jsou evidovány v evidenčním statusu 1 jako „archivní soubory v přímé péči instituce, uložené v instituci“. Za rok 2022 byl přírůstek 4 archivní soubory, úbytek rovněž 4 archivní soubory (sloučením s jinými). Celkově došlo k přírůstku 83,9 bm, z toho 82,46 bm u nezpracovaných archivních souborů, 0,4 bm u zpracovaných archivních souborů, u inventarizovaných archivních souborů došlo k úbytku o 5,7 bm (při aktualizaci archivní pomůcky došlo zároveň k přehodnocení kvality zpracování).

Evidence v programu PEvA byla vykonávána průběžně, nově byly zapsány 4 archivní soubory (NAD 913-916), průběžně aktualizováno bylo 271 listů NAD.

Základní evidence archivních pomůcek obsahuje 273 archivní pomůcky. 5 archivních pomůcek bylo (alespoň z části) nahrazeno 2 novými.

V rámci upgrade evidenčního software PEvA na PEvA II byla na úroveň Operátora v Institutu pro veřejnou správu Praha – Vzdělávacím středisku v Benešově ve dnech 8. - 9. 11. 2022 proškolená Mgr. Kateřina Lounová.

V průběhu ledna byly provedeny kontroly všech modulů PEVA II (vyjma evidence původců) a řešeny všechny systémem hlášené chybové stavy. V případě nedohledaných archiválií byly nesrovnalosti při práci s evidencí NAD v PEVA II hlášeny OASSS MV ČR a na základě pokynu Odboru archivní správy a spisové služby z 5. 9. 2022 (čj. MV-154212-1/AS-2022) byla následně provedena aktualizace 169 listů NAD.

III. Výběr, zpracování a využívání archiválií

III. 1. a) Výběr archiválií ve skartačním řízení

V roce 2022 byla vykonána v rámci zřizovatele tři skartační řízení. Archiválie získané cestou skartačního řízení jsou evidovány v programu PEvA pod vnější změnou č. 11/2022 (čj. NTM-AKIZ/10313/2022).

III. 1. b) Výběr archiválií mimo skartační řízení:

vnější změna č. 1/2022: 863 *Sbírka jízdních dokladů* – dar (RNDr. Ivan Beneš, CSc.);

vnější změna č. 2/2022: 800 *Sbírka fotografií* – koupě (Miroslav Lešovský, MA.);

vnější změna č. 3/2022: 809 *Sbírka oborové dokumentace* – dar (Společnost Historie a rozvoj veřejné dopravy, z. s.);

vnější změna č. 4/2022: 800 *Sbírka fotografií* – dar (RNDr. Antonín Vrba, CSc.);

vnější změna č. 5/2022: 809 *Sbírka oborové dokumentace* – dar (RNDr. Ivan Beneš, CSc.);

vnější změna č. 6/2022: 853 *Sbírka železničních výkresů* – dar (Pavel Lášek);

vnější změna č. 7/2022: 913 *Vorlíček Václav* – dar (Michal Vorlíček);

vnější změna č. 8/2022: 800 *Sbírka fotografií* – dar (Jana Vránková);

vnější změna č. 9/2022: 809 *Sbírka oborové dokumentace* – dar (Pavel Picmaus);

vnější změna č. 10/2022: 796 *Sbírka archiválií různé provenience* – dar (Jan Havelka);

vnější změna č. 12/2022: 828 *Siemens Kolejová vozidla, s. r. o.* – koupě (Mgr. Petr Vejsada);
vnější změna č. 13/2022: 809 *Sbírka oborové dokumentace* – koupě (RNDr. Mojmír Stojan);
vnější změna č. 14/2022: 809 *Sbírka oborové dokumentace* – dar (Ing. Luděk Brož, CSc.);
vnější změna č. 15/2022: 914 *KOH-I-NOOR, a. s.* – koupě (Koh-i-noor Praha, a. s.);
vnější změna č. 16/2022: 915 *Fischer Štěpán, Ing.* – koupě (Bronislava Volková);
vnější změna č. 17/2022: 916 *Peterka Jaroslav, Ing., CSc.* – dar (Ing. Jaroslav Peterka, CSc.);
vnější změna č. 18/2022: 715 *Mackerle Julius, Ing.* – dar (Daniel Mackerle);
vnější změna č. 19/2022: 796 *Sbírka archiválií různé provenience* – dar (RNDr. Marcela Borgesová);
vnější změna č. 20/2022: 807 *Sbírka výkresů, technické dokumentace, map a schemat* – dar (Mgr. Eva Uzlová);
vnější změna č. 21/2022: 796 *Sbírka archiválií různé provenience* – dar (Mgr. Eva Uzlová);
vnější změna č. 22/2022: 845 *Sbírka železničních normálií* – dar (Mgr. Eva Uzlová);
vnější změna č. 23/2022: 853 *Sbírka železničních výkresů* – dar (Mgr. Eva Uzlová);
vnější změna č. 24/2022: 911 *Sedlák Jan, doc. RNDr., CSc.* – dar (Marie Sedláková);
vnější změna č. 25/2022: 796 *Sbírka archiválií různé provenience* – dar (Ing. Miroslava Neubertová);
vnější změna č. 26/2022: 789 *Sbírka ikonografických pramenů k dějinám techniky a průmyslu* – dar (Ing. Miroslava Neubertová);
vnější změna č. 27/2022: 809 *Sbírka oborové dokumentace* – dar (Pavel Měkota);
vnější změna č. 28/2022: 800 *Sbírka fotografií* – dar (Pavel Měkota);
vnější změna č. 29/2022: 809 *Sbírka oborové dokumentace* – dar (Michael Beránek);
vnější změna č. 30/2022: 807 *Sbírka výkresů, technické dokumentace, map a schemat* – koupě (Ing. Pavel Kučera);
vnější změna č. 31/2022: 807 *Sbírka výkresů, technické dokumentace, map a schemat* – dar (Mgr. František Špaček);
vnější změna č. 32/2022: 809 *Sbírka oborové dokumentace* – dar (Ing. Oldřich Pejčoch).

Před dokončením zůstalo sedm akvizic.

III. 2. Zpracování a inventarizace archiválií

V průběhu roku 2022 byla prováděna především průběžná inventarizační práce v rámci rozsáhlejších archivních souborů:

237 *Křížík František, Ing.* (Cedlová, 7 bm průběžně zpracováno, příprava pomůcky);

345 *První česká vzájemná pojišťovna* (Vácha, zahájena rekonstrukce archivního souboru po poškození povodní 2002; vyhotoven soupis obcí na základě dochovaných mapových podkladů, probíhala identifikace záznamů podle původní archivní pomůcky – alespoň částečně bylo prozatím identifikováno 3035 z 5661 záznamů);

- 484 *Cenek Josef* (Cedlová, průběžné zpracování – pořízen hrubý seznam obsahu);
- 540 *ČKD* (Patočka, zpracování části výkresů nalezených v souboru 807 *Sbírka výkresů, technické dokumentace, map a schémat, původně při GI označených jako nedohledané, aktualizovaná archivní pomůcka 224*);
- 550 *Hodek Gustav* (Cedlová, průběžná inventarizace);
- 574 *Národní technické muzeum* (Vácha, 12,17 bm, zpracováváno průběžně);
- 621 *Koblic Přemysl* (Nedbalová, průběžná kontrola nefotografické části archivního souboru v rámci přípravy archivní pomůcky);
- 697 *Sbírka průmyslových patentů* (OON, 0,6 bm, zpracováno průběžně);
- 749 *Sbírka fotografií a negativů (Sbírka LA)* (Patočka/Ulrich, rekonstrukce původní pomůcky po poškození materiálu při povodni 2002, zpětná identifikace dalších 200 snímků z 4990 položek. Identifikace probíhala zatím tam, kde se u snímku alespoň částečně dochovaly původní údaje);
- 791 *Sbírka vzpomínek a rukopisů k dějinám techniky a průmyslu (Kleplova sbírka)* (Ulrich, Lounová, Nádeníčková – proběhlo rejstříkování 8 svazků);
- 800 *Sbírka fotografií – Schenkova sbírka* (Lounová, 2,3 bm, zpracováno průběžně);
- 807 *Sbírka plánů a výkresů* (Lounová, Patočka, práce na seřazení dle témat, průběžně);
- 809 *Sbírka oborové dokumentace* (Vácha, 1,2 bm, zpracováno průběžně);
- 810 *Sbírka plaket, medailí, mincí a drobné plastiky* (Cedlová, kontrola popisu v souladu s numismatickými pravidly, dokončování rozpracované AP);
- 898 *Závody přesného strojírenství Zlín* (Vácha-Lounová 4,0 bm, dokončeno zpracování, archivní pomůcka před dokončením);
- 914 *Koh-i-noor, a. s. Praha* (Vácha, 0,6 bm, příprava manipulačního seznamu, archivní pomůcka před dokončením).

V roce 2022 byla vydána nová pomůcka (AP 339) k archivnímu souboru *Výzkumný ústav matematických strojů* (NAD 738). Tato pomůcka nahradila i AP 267, zhotovenou dříve k části archivního souboru.

Sloučením čtyř archivních souborů jednoho původce (*Ruston*, NAD 18, 214, 215 a 219) došlo i k nahrazení pomůcek k jednotlivým archivním souborům (AP 10, 79-81) novou archivní pomůckou AP 338. Sloučený archivní soubor NAD 18 respektuje strukturu původních archivních souborů.

III. 2. 1. ELZA

Na základě požadavku OAS MVČR (čj. MV-10958-1/AS-2017 ze dne 23. 1. 2017) byl vypracován Harmonogram implementace software pro tvorbu archivních pomůcek dle nových Základních pravidel. Harmonogram byl vypracován na základě certifikované Metodiky implementace pořadacího software ELZA v paměťových institucích. Fáze A a B proběhly z dílčí části již v roce 2018. Fáze C provoz a další rozvoj v roce 2022 nabrala na intenzitě poté, co v ELZA začali pracovat další dva archiváři, resp. co byla uzavřena servisní smlouva s firmou LightComp v.o.s..

V roce 2022 byl kladen důraz především na fázi D migrace dat (a její přípravu), kde se jednalo o konverzi dalších 5 archivních pomůcek, vyhotovených

v jiném pořádacím software. Převod probíhal jak manuálně, tak i částečně strojevě skrze konvertor dat . V rámci spolupráce s LightComp. v.o.s. byl dále připravován převod databází Sbírký fotografií a Sbírký ikonografických pramenů k dějinám techniky a průmyslu. Převod je komplikovaný kvůli existujícím rejstříkům (jmenný, věcný, institucionální, lokalit), z nichž u rejstříku lokalit byl připravován způsob párování jednotlivých hesel na CAM. Příprava převodu zmiňovaných i dalších databází zhotovených v jiném pořádacím software bude pokračovat i v roce 2023.

Elza byla v Archivu NTM instalována v roce 2022 postupně od verze 2.3.2 do verze 2.5.5.

III. 3. Využívání archiválií, badatelské služby

V průběhu roku 2022 badatelna archivu nadále zajišťovala badatelské služby pro dvě oddělení, Archiv NTM a Archiv architektury při Muzeu architektury a stavitelství (MAS). Stejně jako v předchozím roce i v roce 2022 byla archivní badatelna otevřena pro veřejnost dva dny v týdnu (úterý a středa, 9:00 – 17:00).

V rámci Archivu NTM bylo v roce 2022 zaznamenáno celkem 111 návštěv (z toho 10 návštěv pracovníků NTM) 108 badatelů (z toho 8 pracovníků NTM). Ke studiu bylo předloženo 1522 manipulačních jednotek či souborů z 61 archivních souborů. Na přípravě materiálu badatelům a badatelkám se podílely všechny pracovnice a všichni pracovníci archivu. Celkem bylo zodpovězeno 111 dotazů týkajících se archivních fondů a sbírek.

V rámci MAS bylo zaznamenáno celkem 127 návštěv 86 badatelů. Ke studiu bylo předloženo 1091 manipulačních jednotek, obsahujících 21980 jednotlivin, ze 103 archivních souborů. Na přípravě materiálu badatelům a badatelkám se podíleli oba pracovníci archivního pracoviště MAS. Celkem bylo zodpovězeno 132 dotazů týkajících se archivních fondů a sbírek.

Archiv NTM v roce 2022 zapůjčil archiválie na výstavu Aviatika v české vizuální kultuře, pořádanou Oblastní galerií Vysočiny v Jihlavě (10. 6. 16. 10. 2022).

IV. Stav archiválií

Z celkového počtu 606 archivních souborů, které Archiv NTM vede v základní evidenci NAD, je 256 (42,24%) archivních souborů nepoškozeno a 350 (57,76%) archivních souborů poškozeno (především: voda, tj. povodeň 2002 (202/33,55%), trhliny a přelomení (121/20,10%), křehkost a lámavost (110/18,27%) či prach (94/15,61%).

V průběhu roku 2022 byly do nových archivních obalů přebaleny archiválie v kartonech, resp. filmových krabicích v souhrnné metráži cca 40 bm.

Během roku 2022 bylo digitalizováno 5857 jednotlivin z 24 archivních souborů. Všechny digitální kopie mají statut kopií studijních. Pokračovalo se s průběžnou digitalizací materiálů ze Sbírký fotografií: jednalo se především o část negativů „2“, „4“ a vybrané soubory pozitivů a fotoalba (celkem šlo o cca 2700 skenů). Zároveň se

pokračovalo v digitalizaci vybraných souborů i jednotlivin ze Sbírký grafiky a dalších archivních souborů. Mimo to se podařilo zdigitalizovat také poměrně velké množství materiálů ze Sbírký železničních normálií (NAD 845), kde bylo pořizeno 1330 skenů. Vedle toho proběhla externí digitalizace 49 filmových archiválií (16mm a 35mm filmové cívky) ze Sbírký fotografií (NAD 800) v délce necelých 708 minut záznamu. Interním způsobem bylo přepsáno dalších 100 filmových archiválií (beta, u-matic kazety) v délce cca 3222 minut záznamu.

Potřebná metadata pro digitalizované archiválie připravovali příslušní správci archivních souborů, administrativní úkony spojené s uhrazením poplatků za digitalizované archiválie a jejich následné předání badatelům zajišťoval archivář Martin Ulrich. Případné publikování příslušných digitálních kopií archiválií bylo ošetřeno smluvně. V roce 2022 bylo realizováno celkem 13 smluv o užití reprodukcí archiválií (a 1 další zůstala rozpracována), jejichž vyhotovení zajišťoval vedoucí archivu.

V. Konzervace a restaurování archiválií

V průběhu roku 2022 byla ve spolupráci s restaurátorským pracovištěm prováděna očista a restaurování především železničních archiválií – 264 technických výkresů, 1 album typových výkresů salonního vlaku královských Uherských státních drah a 2 fotografická alba z archivního souboru 844 Vagonka Tatra, dále 105 kusů výkresové dokumentace areálu Železničních opraven a strojírén České Velenice z archivního souboru 910 ŽOS České Velenice. Vedle toho proběhlo restaurování 1 fotoalba stavby kabelovny v Podmoklech z archivního souboru 237 Křížík František.

VI. Odborné aktivity Archivu NTM

VI. 1. Prezentační činnost

VI. 1. a) Podíl Archivu NTM na výstavách a expozicích NTM:

V roce 2022 se Helena Cedlová podílela na přípravě scénáře výstavy ke 120. výročí provozu elektrické železniční trati Tábor-Bechyně/700 let města Bechyně (dokončení přípravy a vlastní realizace se očekává v roce 2023) .

Archiv NTM se prezentoval na vlastních webových stránkách
<http://www.ntm.cz/archiv-knihovna/archiv-ntm>.

VI. 2. Účast na výzkumných a přednáškových akcích

VI. 2. a) Přednášky:

V roce 2022 pracovníci Archivu NTM nerealizovali žádnou přednášku.

VI. 2. b) Granty a výzkumné projekty:

Patočka Jaromír – Vácha Zdeněk: účast na projektu *České století motorismu*, program NAKI MK ČR DG18P02OVV051, formou OON;

Patočka Jaromír – Ulrich Martin – Vácha Zdeněk: účast na projektu DKRVO MK000023299, formou OON.

VI. 3. Bibliografie pracovníků

Vácha Zdeněk jako spoluautor v: Wanner Michal a kol., Slovník současné archivní terminologie. Odbor archivní správy a spisové služby MV ČR, Praha 2022, ISBN 978-80-7616-118-4, 599+XIV stran.

VI. 4. Práce v interních orgánech NTM

Vácha Zdeněk – Redakční rada NTM, Rada pro sbírkotvornou činnost NTM

VI. 5. Pedagogická činnost pracovníků, exkurze

V roce 2022 se 7. 4. konala exkurze studentů Katedry PVH a AS FF UK.

VI. 6. Členství ve vědeckých a kulturních institucích, organizacích apod.

Vácha Zdeněk: člen skupiny specializovaných archivů v České archivní společnosti.

VII. Ostatní činnost pracovníků archivu

V roce 2022 pokračovalo vytížení archiváře Zdeňka Váchy úkoly spojenými s implementací elektronické spisové služby v NTM, včetně souvisejících modulů. Od 1. 2. 2022 byla zaučována nová metodička ESSL Bc. Monika Konrádová-Fialová, která se následně věnovala převzetí interního helpdesku, zaučování nových pracovníků. Ke dni 1. 5. 2022 byla obnovena platnost servisní smlouvy ze strany dodavatele ESSL poté, co byla k 5. 3. 2021 vypovězena.

PhDr. Zdeněk Vácha, vedoucí Archivu Národního technického muzea
dne 27. 2. 2023